

INFORMATION ABOUT AUTHOR

Gabelko Olena Mykolayivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Linguodidactics and Foreign Languages Kirovograd Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: linguocountry studying, intercultural communication

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Габелко Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: лінгвокраїнознавство, міжкультурна комунікація.

УДК 378.147 : 796] : 37.015.3

ДЕРЕКА Тетяна Григорівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедрою фізичної культури та спортивної майстерності Київського університету імені Бориса Грінченка
e-mail: t.dereka@kubg.edu.ua

ФОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Стан трансформації системи вищої освіти України вимагає переходу до принципово нового рівня професійної компетентності випускників вищих навчальних закладів, професійна підготовка яких повинна відповідати вимогам часу. Однак, в умовах сучасного динамічного інформаційного середовища не завжди вдається ефективно здійснювати навчальний процес без залучення нових інформаційних моделей навчальної діяльності, нових методів, ефективних форм навчання. Саме це ставить принципово нові завдання перед системою професійної підготовки фахівців фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагоме значення для розкриття проблеми підготовки і професійного становлення фахівців фізичного виховання мають наукові праці Г.М.Арзютова, О.Ц.Демінського, Р.В.Клопова, Л.П.Сущенко, О.В.Тимошенка, Б.М.Шияна.

Акмеологічний підхід до професійної підготовки фахівців запропонований Б.Г.Ананьєвим, О.О.Бодальовим, М. Зазикіним Н.В.Кузьміною, М.О.Рибніковим дозволяє з наукових позицій розкрити механізми формування фахівця фізичного виховання в процесі неперервної професійної підготовки [1, с. 2]. Не достатньо досліджені особливості використання форм акмеспрямованої професійної підготовки фахівців фізичного виховання обумовили мету нашої статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою реалізації неперервної професійної підготовки у вищому навчальному закладі згідно з «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» [7] навчальний процес здійснюється в таких формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студентів, практична підготовка та контрольні заходи.

Професійна підготовка фахівців фізичного виховання у вищих навчальних закладах проводиться за такими формами як: лекційні заняття, семінарські заняття, практичні заняття, лабораторні заняття, індивідуальні заняття та консультації. Аналіз контактних годин (лекційні, семінарські, практичні, лабораторні, індивідуальні заняття) нормативної й варіативної частини циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки фахівців фізичного виховання на освітньо-кваліфікаційному рівні «молодший спеціаліст», «бакалавр», «магістр» наведено в таблиці 1. Таким чином, співвідношення контактних годин в навчальному процесі підготовки фахівців фізичного виховання наступне: практичні заняття в процесі професійної підготовки молодших спеціалістів становлять 31,1% від обсягу контактних годин, семінарські заняття складають 13,5%, найменший відсоток припадає на лабораторні заняття – 0,9%; на освітньо-кваліфікаційному рівні «бакалавр»

майже однакову кількість годин в навчальному процесі відводиться на практичні та семінарські – 27,6% й 27,4% відповідно; лабораторні заняття становлять 5,6%. Навчальний план підготовки магістрів фізичного виховання передбачає 8,9 % практичних занять, найбільшу частину контактних годин становлять семінарські заняття – 45,9%; традиційно невеликий відсоток в навчальному плані становлять лабораторні заняття – 3,9%, що визначається специфікою професійної діяльності фахівців фізичного виховання [4].

Відтак, визначимо особливості використання в навчальному процесі професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології такі форми навчальних занять: семінарські, практичні та лабораторні заняття.

Особливістю семінарських занять є активна участь студентів у з'ясуванні запропонованих до розгляду проблем та проводяться у формі бесіди, обговорення рефератів, доповідей, дискусій, круглих столів.

Таблиця 1

Розподіл часу на вивчення дисциплін за навчальним планом підготовки студентів спеціальності «фізичне виховання» в залежності від видів навчальної роботи, год.

№ п/п	Цілі підготовки	ОКР «молодший спеціаліст»					ОКР «бакалавр»					ОКР «магістр»							
		Лекції	Проект-ан	Семинари	Лібури	Інше	Лекції	Проект-ан	Семинари	Лібури	Інше	Лекції	Проект-ан	Семинари	Лібури	Інше			
Нормативна частина																			
1	Гуманітарної та соціально-економічної підготовки	100	104	62	-	74	340	76	56	36	-	24	192	34	-	68	-	18	120
2	Математичної, природничо-наукової підготовки	68	38	44	-	42	192	148	104	30	102	58	442	154	18	314	-	82	568
3	Професійної та практичної підготовки	584	400	228	24	348	1584	318	518	424	-	192	1452	-	-	-	-	-	-
4	Всього за нормативною частиною	752	542	334	24	464	2116	542	678	490	102	274	2086	188	18	382	-	100	688
Варіативна частина																			
5	Гуманітарної та соціально-економічної підготовки	-	-	-	-	-	140	-	120	-	40	320	-	-	-	-	-	-	-
6	Математичної, природничо-наукової підготовки	-	-	-	-	-	34	-	64	14	112	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Професійної та практичної підготовки (ВНЗ – вибір студ.)	162	332	46	-	154	694	50	144	204	-	58	456	78	72	84	40	54	378
8	Всього за варіативною частиною	162	332	46	-	154	694	244	144	324	64	112	888	78	72	84	40	54	378
9	Всього форм. та вар. частини	914	874	380	24	618	2810	786	822	814	166	386	2974	266	90	466	40	154	1066
10	Практика	1751	1499	570	146	618	4584	720	-	-	-	-	864	-	-	-	-	-	-
	Всього за навчальним планом	914	874	380	24	618	2810	786	822	814	166	386	266	90	466	40	154	1066	

Джерело: власне опрацювання

Дослідники класифікують семінарські заняття за [5]: дидактичними цілями (вступні до теми, вивчення нового матеріалу, презентація та захист результатів, поглиблення, узагальнення й систематизація знань), за способом й характером проведення (семінари-проекти, семінари з розв'язанням задач, «круглі столи», ділові ігри, семінар-генерації ідей, семінар-дискусія), за видами роботи (частково-пошукові, дослідницькі, евристичні, інтегровані, міжпредметні).

В процесі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології семінарські заняття виконують

такі функції: освітню (поглиблення, конкретизація, систематизація знань), розвивальну (вдосконалення здатності працювати з різними літературними джерелами, аналіз фактів, нових явищ, тематики інноваційних проблем), виховну (виховання професійно-організаційної культури мислення та самоменеджменту), комунікативну (стимулювання комунікативної активності, обґрунтування своєї думки в процесі «вільної дискусії»), мотиваційну (стимуляція пізнавальної потреби в результаті виявлення прогалин у власних знаннях), діагностико-корекційну (здійснення самоконтролю за якістю засвоєння знань, виявлення труднощів у способах засвоєння та їх подолання) [3].

З метою формування акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання, в навчальному процесі професійної підготовки рекомендуємо використовувати такі види семінарських занять: міждисциплінарний семінар, семінар-конференція («круглий стіл»), семінар-дискусія, пошуковий семінар (семінар-дослідження), ділова гра, «мозковий штурм», аналітичний семінар.

Міждисциплінарний семінар організовується і проводиться різними викладачами з метою реалізації міждисциплінарних зв'язків [7]. На таких семінарах студенти здобувають ґрунтовні знання з педагогіки, психології, теорії та методики фізичного виховання, отримують можливість обмірковувати отриману інформацію з точки зору акмеологічних засад. За таких умов розширюються можливості студентів синтезувати знання, формувати вміння переносити знання з акмеології у галузь педагогіки та фізичного виховання з метою цілісного сприйняття неперервної професійної підготовки як умови формування акмеологічної компетентності.

Однією із форм проведення міждисциплінарних семінарів є семінар-конференція на якому студенти виступають з доповіддю та обговорюють їх за темами навчальної дисципліни. Готуючись до семінару, студенти самостійно вивчають окремі питання і теми лекційного курсу навчальної дисципліни та оформлюють їх у вигляді рефератів, доповідей, повідомлень. Студенти рецензують виступи один одного, формулюють загальні висновки. Семінар-конференцію доцільно проводити в процесі вивчення основних положень акмеології, з метою формування знань, розуміння та усвідомлення концептуальних підходів до неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології. Протягом семінару-конференції у студентів формується творчий підхід до навчального процесу та формуються особистісні якості, що сприяють розвитку професіоналізму й формують

мотиваційну компоненту акмеологічної компетентності, що стимулює досягнення найвищого ступеня розвитку особистості.

Семинар-дискусія, на якому використовується активний метод навчання – дискусія, виступає як засіб не тільки навчання, й виховання, сприяє стимулюванню пізнавального інтересу студентів до предмету дискусії, активному залученню їх до навчального процесу, формуванню мотиваційної компоненти акмеологічної компетентності.

Заслугує на увагу пошуковий семінар, який передбачає дослідну діяльність учасників семінару в групах, колективний пошук розв'язання професійних завдань та проблем. Структура семінару-дослідження має такі складові: ознайомлення з темою, метою семінару, інструктаж перед кожним етапом семінару, актуалізація опорних знань, мотивація пізнання, постановка проблеми, вибір необхідних засобів для вирішення проблеми; виконання дослідницько-пошукових дій учасників семінару; складання звіту, обговорення результатів дослідження, виступ опонентів; захист результатів з урахуванням корекційних зауважень; рефлексія діяльності; підсумки семінару. Семінар-дослідження доцільно проводити в процесі поглибленого вивчення положень акмеології, з метою формування мотиваційної та когнітивного компонента акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання в процесі неперервної професійної підготовки на засадах акмеології.

Важливою формою семінарського заняття в процесі професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології є ділова гра, на якому здійснюється моделювання реальної діяльності у спеціально створеній проблемній ситуації, з метою застосування теоретичних знань та отримання в педагогічному процесі певних накреслених результатів за рахунок відпрацювання на семінарі вмінь використовувати сукупність психолого-педагогічних методів. Семінару діловій грі притаманні: розподіл ролей, сумісна діяльність; діалогове спілкування; загальна ігрова мета; імпровізація; клімат змагання; оцінювання результатів гри та професійних знань; система стимулювання, що спонукає до дій, які виконувалися б у реальній практиці; динамічність, неперервність й захопленість ділової гри; досягнення навчальної, розвивальної і виховної мети. Важливим елементом ділової гри є сам її процес, результати і нагороди (грамоти, широке оголошення результату, самоствердження та самооцінки). Результат ділової гри сприймається її учасниками через призму загального успіху, ототожнення успіху команди із власним успіхом кожного учасника. Стрижнем

ділової гри є навчальна проблема, яка може виступати джерелом нових знань, поглиблювати й розширювати уявлення учасників про зміст професійної діяльності. В умовах ігрового моделювання відбувається формування творчих здібностей, креативності фахівців фізичного виховання, оскільки ділова гра дозволяє позбавитися від стереотипів і шаблонів. Таким чином, в процесі ділової гри у студентів формуються якості особистості, що сприяють розвитку професіоналізму, формують особистісний, мотиваційний компонент акмеологічної компетентності, що стимулює студентів до саморозвитку, самовдосконалення, самоствердження.

Активним методом навчання, що сприяє розвитку розумових здібностей студентів, формує й активізує творчі здібності фахівців фізичного виховання, сприяє розвитку динамічних розумових процесів, в процесі вирішення проблемних завдань є семінар «мозковий штурм». Усі варіанти вирішення записують, систематизують і визначають найбільш доцільні. Проблемні завдання повинні мати конкретну наукову, виробничу, соціальну спрямованість. «Мозковий штурм» проводиться на старших курсах за умови достатньої теоретичної підготовки студентів, з метою формування мотиваційного та когнітивного компонента акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання в процесі неперервної професійної підготовки на засадах акмеології.

Наступний метод активного навчання, що заслуговує на увагу та використовується в процесі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання є аналітичний семінар (аналіз професійних ситуацій). В процесі аналітичних семінарів студенти аналізують запропоновану професійну ситуацію та пропонують варіанти її вирішення з аргументацією обраного рішення. У процесі аналізу професійних ситуацій фахівці фізичного виховання повинні продемонструвати такі якості: аналіз запропонованої ситуації (визначення причини її виникнення, поведінки вчителя, учнів, можливих наслідків виникнення такої ситуації); синтез (уявне поєднання окремих частин професійних ситуацій в єдине ціле); порівняння (формування різних варіантів вирішення професійних ситуацій, порівняння різних варіантів рішень, прийняття загального рішення професійної ситуації); класифікація професійної ситуації із визначенням оцінки дії вчителя. У процесі аналітичного семінару формуються мотиваційний, діяльнісний та особистісний компоненти акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання в процесі професійної підготовки на засадах акмеології.

Зважаючи на специфіку професійної

підготовки фахівців фізичного виховання та особливості їх професійної діяльності важливою формою навчальних занять є практичне заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння й навички їх практичного застосування шляхом виконання студентами відповідних завдань. Практичні заняття використовуються з метою формування у студентів вмінь та навичок практичного застосування засвоєних в процесі професійної підготовки теоретичних знань шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань. У структурі практичного заняття з циклу професійної та практичної підготовки фахівців фізичного виховання виокремлено такі складові: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів; постановка викладачем загальної проблеми та її обговорення за участю студентів; розв'язування завдань з їх обговоренням; розв'язування контрольних завдань, їх перевірка й оцінювання. Важливим, на нашу думку, є те, що у структурі практичного заняття домінує самостійна робота студентів. Правильно організовані практичні заняття мають важливе виховне й практичне значення (реалізують дидактичний принцип зв'язку теорії з практикою) і орієнтовані на вирішення таких завдань: поглиблення, закріплення і конкретизація знань, отриманих на лекціях і в процесі самостійної роботи; формування практичних умінь і навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності; розвиток умінь спостерігати та пояснювати явища, що вивчаються; розвиток самостійності. Відтак, в процесі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології практичні заняття дають студентам можливість розкрити свої знання, потребують від студентів відповідного рівня пізнавальної самостійності та розраховані на їхню високу активність, сприяють формуванню у них акмеологічної компетентності (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та особистісного компонентів).

Лабораторна робота становить не досить велику частку в процесі професійної підготовки фахівців фізичного виховання, але є важливою формою навчального заняття на якому проводяться експерименти і досліди з метою практичної перевірки й підтвердження певних теоретичних положень з курсу медико-біологічних дисциплін в процесі професійної підготовки. Лабораторна робота в навчальному процесі професійної підготовки сприяє реалізації міжпредметних зв'язків, розвитку інтелектуально-пізнавальної активності студентів, забезпечує єдність пізнавальної та практичної діяльності, сприяє процесу формування наукових

знань, умінь використання науково-дослідної діяльності. Головною складовою лабораторної діяльності в процесі професійної підготовки фахівців фізичного виховання є самостійне виконання роботи студентами з усвідомленням змісту навчального матеріалу.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Формування компонентів акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання в процесі неперервної професійної підготовки на засадах акмеології реалізується шляхом використання у навчальному процесі студентів таких практично спрямованих форм навчання: семінарські заняття (міждисциплінарний семінар, семінар-конференція, семінар-дискусія, пошуковий семінар, ділова гра, «мозковий штурм», аналітичний семінар), практичні заняття й заняття.

Перспективи подальших розвідок полягають у визначенні критеріїв ефективності неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Акмеологические качества профессиональной деятельности специалиста: монография / Н. В. Кузьмина, С. Д. Пожарський, Л. Е. Паутова. – Санкт-Петербург – Коломна – Рязань, 2008. – 376 с.
2. Дерака Т. Г. Формування акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання в процесі неперервної професійної освіти / Т. Г. Дерака // Науковий Вісник Донбасу, 2015. – № 4 – С. 54–62.
3. Діба Т. Г. Компетентнісний підхід у професійній підготовці фахівців фізичного виховання / Т. Г. Діба // Педагогічна освіта: теорія і практика, 2015. – № 24. – С. 58–67.
4. Діба Т. Г. Сучасні аспекти формування змісту неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання / Т. Г. Діба // Педагогічний процес: теорія і практика, 2015. – №5–6 – С. 16–21.
5. Освітологія: підготовка експертів у галузі освіти: навчально-методичний посібник / За ред. В. О. Огневюка. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2015. – 464 с.
6. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Міносвіти; Наказ, Положення від 02.06.1993 № 161. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>. Назва з екрана.
7. Хуторской А. В. Метапредметный подход в обучении: Научно-методическое пособие / А. В. Хуторской. – М.: Издательство «Эйдос»; Издательство Института образования человека, 2012. – 73 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Akmeologhycheskye kachestva professyonal'noy dejatel'nosti spetsyalysta: monoghrafyja / N. V. Kuzjmyna,

S. D. Pozharskiy, L. E. Pautova. – Senkt-Peterburgh – Kolomna – Rjazanj, 2008. – 376 s.

2. Dereka T. Gh. Formuvannja akmeologichnoji kompetentnosti fakhivciv fizychnogho vykhovannja v procesi nepererвної profesijnoji osvity / T. Gh. Dereka // Naukovyj Visnyk Donbasu, 2015. – № 4 – S. 54–62.

3. Dyba T. Gh. Kompetentnisnyj pidkhd u profesijnij pidgotovci fakhivciv fizychnogho vykhovannja / T. Gh. Dyba // Pedagoghichna osvita: teorija i praktyka, 2015. – № 24. – S. 58–67.

4. Dyba T. Gh. Suchasni aspekty formuvannja zmistu nepererвної profesijnoji pidgotovky fakhivciv fizychnogho vykhovannja / T. Gh. Dyba // Pedagoghichnyj proces: teorija i praktyka, 2015. – № 5–6 – S. 16–21.

5. Osvitologhija: pidgotovka ekspertiv u ghaluzi osvity: navchaljno-metodychnyj posibnyk / Za red. V.O.Oghnevjuka. – K.: TOV «Vydavnyche pidpryemstvo «Edeljevs», 2015. – 464 s.

6. Polozhennja pro orghanizaciju navchaljnogho procesu u vyshhykh navchalnykh zakladakh. Minosvity; Nakaz, Polozhennja vid 02.06.1993 № 161. [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>. Nazva z ekrana.

7. Hutorskoj A. V. Metapredmetnyj podhod v obuchenii: Nauchno-metodicheskoe posobie / A. V. Hutorskoj. – M.: Izdatel'stvo «Jejdos»; Izdatel'stvo Instituta obrazovaniya cheloveka, 2012. – 73 s.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Dereka Tetyana Grygorivna – Ph.D. in Physical Education and Sport, Associate Professor, Head of Department of Physical Culture and Sportsmanship Kyiv Borys Grinchenko University.

Circle of scientific interests: professional training of specialists of physical education

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДЕРЕКА Тетяна Григорівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичної культури та спортивної майстерності Київського університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка фахівців фізичного виховання.

УДК 378.14

ДОБРОВОЛЬСЬКА Анна Михайлівна –

кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики
Івано-Франківського національного медичного університету
e-mail:anna68@meta.ua

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ І ПРОВІЗОРІВ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОГО МЕТОДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНАМ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Підвищення якості навчання майбутніх лікарів і провізорів є однією з найважливіших проблем, які виникають під час організації процесу вищої медичної і фармацевтичної освіти. Якість навчання – це один з основних показників функціонування будь-якої педагогічної системи, котрий визначає її ефективність, повноту і цілісність.

Освітні процеси в медичних і фармацевтичному ВНЗ України орієнтовані на досягнення спеціальних нормативів – Галузевих стандартів вищої освіти. Ступінь відповідності цим стандартам є показником якості навчання майбутніх фахівців, одним із найефективніших методів досягнення якої є дослідницька діяльність осіб, котрі навчаються, що розвиває в них самостійність, активність і творчі здібності в

процесі формування ключових, базових і спеціальних компетенцій і компетентностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальна ідея дослідницького методу була сформульована біологом А.Гердом, істориком М.Стасюлевичем, хіміком Р.Амстронгом, природодослідником Т.Гекслі та іншими.

Сутність дослідницького методу навчання вивчали А.Алексюк, Ю.Бабанський, С.Бризгалова, В.Буряк, Б.Всесвятський, В.Єсіпов, М.Данілов, М.Кульман, Д.Левітес, І.Лернер, М.Махмутов, П.Підкасистий, Д.Пойа, В.Разумовський, Б.Райков, М.Рубінштейн, Ю.Сенько, М.Скаткін, І.Срезневський, Б.Сусь, В.Успенський, С.Шацький, К.Ягодівський та інші вчені. Але на сьогодні залишається недостатньо вивченим питання формування інформаційно-технологічної компетентності (ІТ-компетентності) в процесі реалізації